

HISTORIA MYŚLI EKONOMICZNEJ

Wykład 2

3. Odrodzenie ekonomii klasycznej. Nurt subiektywno-marginalny.

4. Instytucjonalizm i neoinstytucjonalizm. Veblen i jego następcy.

Nurt subiektywno-marginalny 1870-1930

□ Łacińskie *marginalis* tłumaczy się jako „kraniec”, stąd przymiotnik „marginalny” oznacza „krańcowy”. Właśnie w omawianym nurcie myśli ekonomicznej operuje się bardzo ważną kategorią – pojęciem „**użyteczności krańcowej**”.

□ Sens marginalizmu przybliżyła nam nauka o funkcjach i rachunku różniczkowym, w którym bada się przebieg funkcji ciągłych i określa się ich punkty ekstremalne – maksima i minima. W tym rachunku operujemy dowolnie małymi przyrostami zmiennych wielkości, ich krańcowymi wartościami.

□ Paradoks Arystotelesa wody i diamentu: „*Dlaczego woda, która jest niezbędna do życia, jest tania, podczas gdy diamenty są bardzo drogie, choć można się bez nich obejść?*”.

□ Zastosowanie rachunku różniczkowego do analizy wielkości gospodarczych, np. kosztów, utargów lub zysków, dało początek rozwojowi badań korzystających z metod matematycznych. Stąd powstał też termin „rewolucja marginalna” – lata 70. XIX wieku.

□ Zjawisko „**użyteczności krańcowej**” zbadały niezależnie trzy szkoły ekonomiczne: 1. szkoła austriacka; 2. szkoła lozańska; 3. szkoła anglo-amerykańska.

Szkoła austriacka nurtu subiektywno-marginalnego (1)

- Austriacka szkoła tego nurtu nazywana jest jeszcze psychologiczną, gdyż wątek subiektywny tutaj jest bardzo ważny.
- Założycielem jest Ferdinando Galiani (1728-1787), który w swoim dziele „*Dialogi o handlu zbożem*” szukał odpowiedzi na stary paradoks – *dlaczego chleb mimo tak wysokiej „użyteczności” uzyskuje niższą wartość wymienną w porównaniu z prawie bezużytecznym diamentem.*
- Wprowadził dwa pojęcia: „użyteczności” związanej z subiektywnym odczuciem zadowolenia i „rzadkości” związanej z relacją ilości danej rzeczy do liczby możliwych jej zastosowań. Diament uzyskuje wysoką wartość w wymianie dlatego, że jest dobrem rzadkim, podczas gdy chleba jest znacznie więcej. To nasze pożądanía i wrażenia zmysłowe nadają wartość rzeczom.
- Największe osiągnięcia dla szkoły austriackiej dał Carl Menger (1840-1921) w swej pracy „*Zasady narodowej nauki ekonomicznej*”.

Szkoła austriacka nurtu subiektywno-marginalnego (3)

- Punktem wyjścia dla systemu Mengera była **teoria potrzeb** z której wynikało, że wszystkie próby ujęcia zasad ekonomicznych zaczynają się od uświadomienia faktu istnienia „*potrzebującej natury ludzkiej*”.
- Potrzeby są „*podstawą podstaw, znaczenie, jakie ich zaspokojenie ma dla nas, jest ostateczną miarą spraw, a zabezpieczenia ich zaspokojenia stanowi cel ostateczny całej ludzkiej gospodarki*”. Potrzeby wywodzą się z pierwotnych popędów i pożądań, następnie indywidualne potrzeby przekształcają się w potrzeby ogólnospołeczne.
- Drugą częścią systemu Mengera była **teoria dóbr**, która wychodzi od zbioru rzeczy stanowiących środowisko człowieka i rozpatruje prosty stosunek: człowiek-rzecz.
- Jeśli istnieje u człowieka wiedza o potrzebie lub jej przewidywanie, jeżeli rzecz ma obiektywne właściwości zaspokojenia jego potrzeb, a człowiek o tym wie, i wreszcie, jeśli dana rzecz jest dostępna, to stanowi ona *dobro*. Mamy tutaj już odwołanie się do kategorii użyteczności.
- Zbiór dóbr dzieli się na bezpośrednio dostępne w nieograniczonych ilościach i na *dobra gospodarcze*, które cechuje rzadkość gdyż jest ich ograniczona ilość.

Szkoła austriacka nurtu subiektywno-marginalnego (4)

□ Menger rozwija dalej podział dóbr gospodarczych według kryterium ich „odległości” od aktu zaspokojenia potrzeb. Dobrami pierwszego rzędu są dobra gospodarcze, które możemy wykorzystać bezpośrednio do zaspokojenia naszych potrzeb, np. potrawy, napoje i odzież. Dobrami drugiego i dalszych rzędów są te, bez których nie można pozyskać dóbr pierwszego rzędu. Dobra niższego rzędu mają, jak widzimy, charakter środków produkcji.

□ Kolejny składnik systemu Mengera **jest sposób mierzenia wielkości potrzeb i dostępnych dóbr**. Potrzeby ludzkie dają się określić tylko w granicach popytu efektywnego, tj. opartego na realnej kontroli podmiotu gospodarującego nad dobrami gospodarczymi. Władanie dobrami dalszych rzędów, tj. środkami produkcji, określa ogólne granice dostępności dóbr gospodarki.

□ Podstawowa część systemu Mengera jest **subiektywna teoria wartości**. Użyteczność i rzadkość są tylko przesłankami ogólnymi, ponieważ o wartości dobra gospodarczego decyduje subiektywny punkt widzenia jednostki gospodarującej. To ona dokonuje oceny znaczenia, czyli *wartości* dobra, posługując się znajomością rangi swoich potrzeb i stopniem ich zaspokojenia.

Trójkąt Mengera

Klasa potrzeb	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Wskaźnik (ranga)	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0
	8	7	6	5	4	3	2	1	0	
	7	6	5	4	3	2	1	0		
	6	5	4	3	2	1	0			
	5	4	3	2	1	0				
	4	3	2	1	0					
	3	2	1	0						
	2	1	0							
	1	0								
	0									

Według Mengera przy mierzeniu tak rozumianej wartości dobra należy uwzględnić dwa momenty – **subiektywny i obiektywny**.

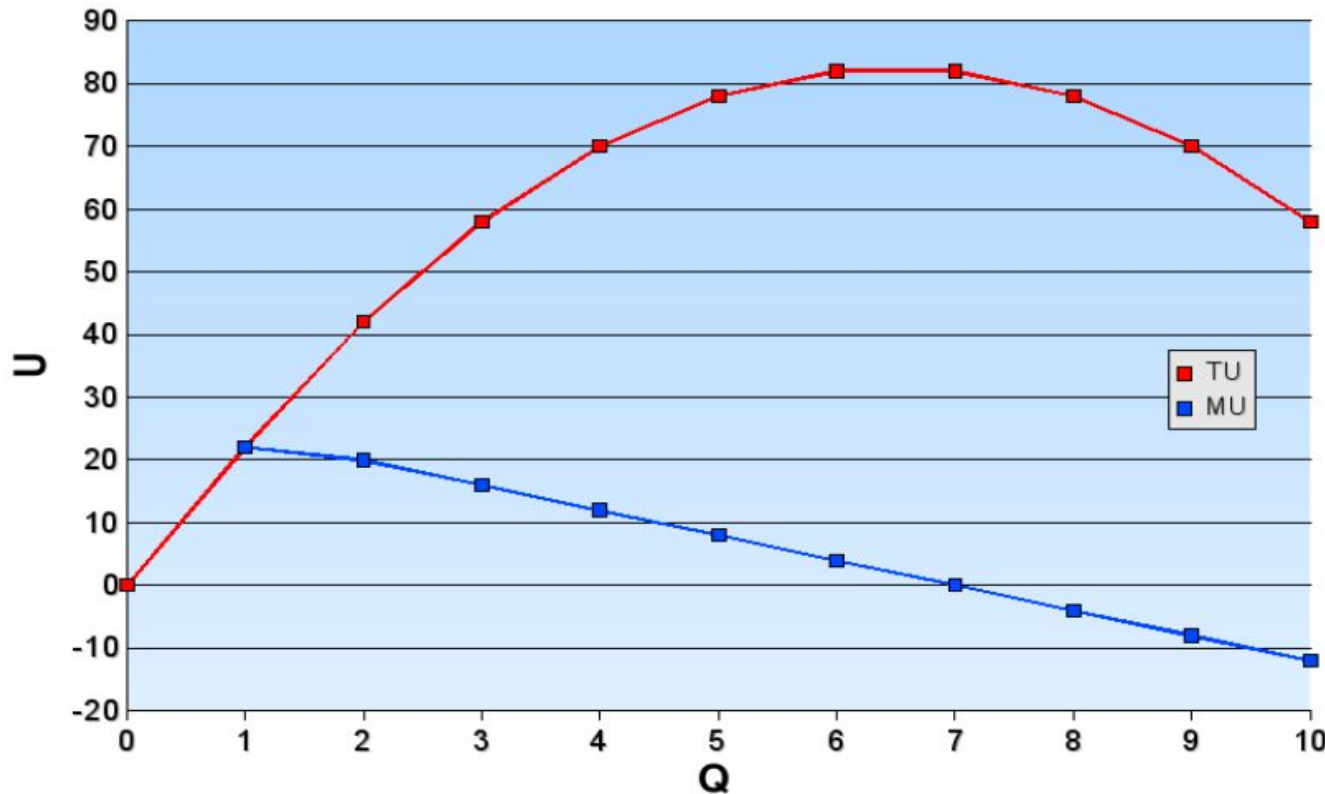
Pierwszy pozwala wydzielić klasy potrzeb w zależności od ważności. Człowiek najpierw zaspokaja potrzeby pilniejsze i ważniejsze dla jego życia. Każdy akt zaspokojenia danej potrzeby (każda porcja odpowiednich dóbr) przynosi mniejszą porcję zadowolenia – kolejne akty zaspokajania potrzeb mają malejące znaczenie.

Drugi moment – obiektywny – określa granice dostępnych zasobów dóbr gospodarczych.

Całość potrzeb jednostki gospodarującej jest podzielona na klasy oznaczone cyframi rzymskimi, od najważniejszej I do X. Z kolei ranga każdego aktu zaspokajania potrzeb (ich kolejność jest liczona od góry w dół) od 10 do 0. Na zaspokojenie swych potrzeb podmiot ma ograniczone pieniądze np. 3€, a nakład na jeden akt (porcję) wynosi 1 € (lody). Maksymalizację zadowolenia daje kombinacja zakupu dwóch porcji dobra I klasy i jednej porcji dobra II klasy. *Np. przy upale lody (gorąco) i gazety (pragnienie wiedzy).*

Szkoła austriacka nurtu subiektywno-marginalnego (5)

- Friedrich Wieser uczeń Mengera kontynuował nurt subiektywno-marginalny.
- Friedrich Wieser wprowadził **prawo malejącej użyteczności krańcowej** - w warunkach ograniczoności dostępnych zasobów trzeba przerwać proces zaspokojenia potrzeb nie w punkcie pełnego nasycenia, ale po zużyciu ostatniego (krańcowego) dostępnego dobra i uzyskaniu ostatniej porcji użyteczności, właśnie „użyteczności krańcowej”.

Q - ilość dobra

TU - użyteczność całkowita

MU - użyteczność krańcowa (ΔTU)

Szkoła lozańska nurtu subiektywno-marginalnego (1)

- Szkoła ta nazywana jest matematyczną – prekursorem był matematyk i filozof **A.A. Cournot**, (1801-1877).
- Sformułował **prawo popytu** uznając, że popyt wzrasta kiedy cena spada i zastosował analizę funkcjonalną (matematyczną). Jeśli oznaczymy popyt efektywny przez D , pewną funkcję przez F i cenę przez p , to prawo popytu możemy zapisać $D=F(p)$. Podobnie cena jest funkcją popytu efektywnego $p=f(D)$.
- Cournot prowadził swe rozważania na prostym modelu przedsiębiorstwa badając relacje między popytem, podażą i ceną w komplikujących się sytuacjach: monopolu, duopolu i konkurencji doskonałej.
- Utarg U jest iloczynem D i p , tzn. $U = p \cdot D = p \cdot F(p)$
- Wartości maksymalne utargu znajdziemy U_{ekstr} znajdziemy według zasad ekstremum tej funkcji tzn. $U'=0$ i $U''<0$.
- W 1838 roku Cournot napisał o tym książkę *Badania nad zasadami matematycznymi teorii bogactw*, która jednak nie znalazła czytelników i została zlekceważona.

Szkoła lozańska nurtu subiektywno-marginalnego (2)

- Utarg U jest iloczynem $p \cdot D$, tzn. $U = p \cdot D = p \cdot F(p)$
- Wartości maksymalne utargu znajdziemy U_{ekstr} znajdziemy według zasad ekstremum tej funkcji tzn. $U' = 0$ i $U'' < 0$. W przypadku monopolistycznego systemu cenę i efektywny popyt można znaleźć będzie z tych dwóch równań:
- $U_{\text{ekstr}}' = [p \cdot F(p)]' = 1 \cdot F(p) + p \cdot F'(p) = F(p) + p \cdot F'(p) = 0$
- $U_{\text{ekstr}}'' = [F(p) + p \cdot F'(p)]' = F'(p) + F'(p) + p \cdot F''(p) = 2F'(p) + p \cdot F''(p) < 0$
- Układ tych równań można rozwiązać, gdyż mamy jedną niewiadomą – cenę.
- W dalszej kolejności rozważań pojawią się koszty i konkurent
- Cournot stał się prekursorem teorii duopolu, objaśniającej zależność konkurentów w procesie wyznaczania ceny.
- Język wzorów matematycznych i ich czytelność pozwalały śledzić tok rozumowania prowadzącego do opisu współczesnego rynku z jego rozwiniętą konkurencją.

Szkoła lozańska nurtu subiektywno-marginalnego (3)

- Kolejnym naukowcem tej szkoły był Leon Walras (1834-1910). Najważniejsze jego dzieło *Elementy czystej ekonomii politycznej*. Twórca matematycznej teorii ogólnej równowagi ekonomicznej.
- Według Walrasa ekonomia dzieli się na: 1. *ekonomię polityczną stosowaną*, która zajmuje się produkcją i stosunkiem ludzi do rzeczy; 2. *ekonomię społeczną* badającą proces podziału bogactwa i relacje gospodarcze między ludźmi; 3. *ekonomię polityczną czystą*, która zajmuje się relacjami wymiany, stosunkami między rzeczami.
- Pierwsze dwie części ekonomii mają normatywny charakter, i nie dają się sformalizować matematycznie, natomiast trzecia *ekonomia polityczna czysta*, ma charakter ilościowy i może być równie ścisła jak matematyka.
- Walras stosował ujęcie statyczne, stanem uprzywilejowanym jest stan równowagi.
- Walras zaczyna od modelu konkurencji doskonałej, a następnie buduje modele na coraz szerszym polu.

Szkoła lozańska nurtu subiektywno-marginalnego (4)

- Najprostszy model wolnej wymiany obejmuje dwóch osobników – **A** i **B** wymieniających swoje dobra, odpowiednio **a** i **b**. Relacje liczby obu wymienianych ilości dóbr – q_a na q_b – stanowią ich ceny: relacja q_b/q_a odpowiada cenie p_a dobra **a** w ilości dobra **b**; relacja q_a/q_b odpowiada cenie p_b dobra **b** w ilości dobra **a**.
- Widzimy, że $p_a = 1/p_b$ zaś $p_b = 1/p_a$
- Pozwala to twierdzić, że ceny, albo relacje wartości dóbr wymiennych są do siebie odwrotnie proporcjonalne.
- Stąd wniosek Walrasa - wyznaczenie ceny pozwala ustalić równowagę popytu i podaży.
- Efektywny popyt i podaż określa iloczyn ilości wymienianych dóbr przez ich ceny tzn. $q_a * p_a = q_b * p_b$
- Ponieważ wielkością podstawową i przyczynową jest popyt, dlatego też należy ustalić zależność funkcjonalną popytu i ceny.

Szkoła lozańska nurtu subiektywno-marginalnego (5)

- Ponieważ wielkością podstawową i przyczynową jest popyt, dlatego też należy ustalić zależność funkcjonalną popytu i ceny.
- Popyt D na dobro jest funkcją jego ceny: $D_a = F_a(p_a)$ i $D_b = F_b(p_b)$;
- Podobnie zapisujemy zależności funkcjonalne podaży O danego dobra, które też jest funkcją jego ceny: $O_a = f_a(p_a)$ i $O_b = f_b(p_b)$;
- W stanie równowagi popyt na dane dobro równa się jego podaży: $D_a = O_a$ i $D_b = O_b$;
- Ostatecznie mamy do rozwiązania układ czterech równań: dwa równości wymiany i dwa równości popytu i podaży i 4 niewiadome, stąd taki układ może być rozwiązany:
1. $D_a \cdot p_a = D_b \cdot p_b$; 2. $p_a = 1/p_b$; 3. $D_a = F_a(p_a)$; 4. $D_b = F_b(p_b)$
- Dalej Walras rozpatruje model 3 osobników wymieniających trzy dobra – liczba niewiadomych dochodzi do 12, ale mamy też 12 równań i układ jest rozwiązywalny.
- Dla pełnego opisu równowagi Walras wprowadził jeszcze jeden dodatkowy warunek – relacja wymienna wobec trzeciego dobra – liczmana, przypominającego żeton pozwalający rozliczać się.
- V. Pareto kontynuował te badania - w rozkładzie dochodów społeczeństwa i zauważył dziwną prawidłowość – zasadę (80:20).

Zasada V. Pareta – jako ciekawostka

□ Nazwa pochodzi od nazwiska włoskiego socjologa i ekonomisty Vilfredo Pareto (1848-1923), który na podstawie analizy danych statystycznych dochodów ludności we Włoszech w 1897 roku stwierdził, że 80% majątku Włoch jest w posiadaniu 20% mieszkańców kraju.

□ Nazwy „zasada Pareta” użył dla opisu większej ilości zjawisk w 1941 roku Joseph Juran w swoich badaniach nad jakością, zauważając, że 80% problemów jest powodowanych przez 20% przyczyn.

Przykłady?

- ✓ 20% klientów przynosi 80% zysków,
- ✓ 20% kierowców powoduje 80% wypadków,
- ✓ 20% powierzchni dywanu przypada na 80% zużycia,
- ✓ 20% materiału zajmuje 80% egzaminu,
- ✓ 20% ubrań nosimy przez 80% czasu,
- ✓ 20% pracowników generuje 80% produktów,
- ✓ 20% inwestycji generuje 80% zysku.

Szkoła anglo-amerykańska nurtu subiektywno-marginalnego (1)

- Alfred Marshall (1842-1924) sformułował prawo równowagi podażyowo-popytowej. Główne dzieło „*Zasady ekonomiki*”
- „*Ekonomika jest nauką o tym jak ludzie żyją, działają i myślą w codziennym życiu gospodarczym*”
- Wprowadził pojęcie *ceteris paribus* – przy pozostałych warunkach równych. Dalej główne akapity „*Zasady ekonomiki*”
- „W tych rozważaniach będziemy musieli często posługiwać się terminami: *koszty produkcji i nakłady produkcyjne*; nim pójdziemy dalej, trzeba pokrótce i prowizorycznie terminy te omówić”.
- „Możemy powrócić do analogii pomiędzy ceną podaży, a ceną popytu jakiegoś dobra. Przypuszczając na chwilę, że wydajność produkcji zależy jedynie od wysiłków pracownika, doszliśmy do tego, że cenę, stanowiącą warunek tego, aby skłonić pracownika do podjęcia wysiłku, niezbędnego dla wytworzenia pewnej ilości określonej dobra, można nazwać ceną podaży tej ilości za ten okres”.

Szkoła anglo-amerykańska nurtu subiektywno-marginalnego (2)

□ „Teraz zaś mamy wziąć w rachubę i to, że produkcja dobra wymaga nadzwyczaj wielu różnych rodzajów pracy i nakładu kapitału w różnych postaciach. Wysiłki, które pośrednio lub bezpośrednio związane są z różnymi rodzajami pracy, oraz wyrzeczenia, a raczej ofiary w postaci oczekiwania, potrzebne do zaoszczędzenia kapitału, koniecznego przy produkcji, - wszystkie te wysiłki i poświęcenia, razem wzięte, nazywać będziemy rzeczywistymi kosztami produkcji danego dobra”.

□ „Obliczając wydatki na produkcję jakiegoś dobra, musimy brać w rachubę to, że zmianom ilości produkcji prawdopodobnie towarzyszyć będą nawet wówczas, gdy niema żadnego nowego wynalazku, zmiany względnych ilości wielu czynników produkcji. Tak, na przykład, przy zwiększaniu się skali produkcji siła konna lub parowa zastąpi prawdopodobnie pracę ręczną; materiały prawdopodobnie będą sprowadzane z większej odległości i w większych ilościach”.

Szkoła anglo-amerykańska nurtu subiektywno-marginalnego (3)

- „Producenci wybierają w każdym przypadku według najlepszego swego rozumienia i możliwości te czynniki produkcji, które najlepiej nadają się do ich celów”.
- „Suma cen podaży tych czynników, które zostają użyte, jest zazwyczaj mniejsza, niż suma podaży jakiegokolwiek innego zespołu czynników, który mógłby tamte zastąpić; jeżeli zaś w mniemaniu producenta tak nie jest, to zazwyczaj stara się on o to, ażeby na miejsce bardziej kosztownej wprowadzić mniej kosztowną metodę produkcji”.
- „Sytuacja więc przedstawia się w ten sposób: badamy równowagę normalnego popytu i normalnej podaży w ich formie najbardziej ogólnej. Tak więc przyjmujemy, że siły popytu i podaży działają swobodnie, że każdy poszczególny człowiek działa na własną rękę, to znaczy, że istnieje swobodna konkurencja: nabywcy współubiegają się z innymi nabywcami, a sprzedawcy z innymi sprzedawcami. Jakkolwiek każdy działa na swoją rękę, to jednak przypuszczamy, że każdy z tych ludzi na ogół poinformowany jest o tym, co robią inni, o tyle, iżby nie brać niższej ceny lub nie płacić wyższej niż inni”.

Szkoła anglo-amerykańska nurtu subiektywno-marginalnego (4)

□ „Na takim rynku (detalicznym) istnieje cena popytu na każdą poszczególną ilość towaru, to znaczy, cena, po jakiej każda poszczególna ilość towaru może znaleźć nabywcę w określonej jednostce czasu. Warunki, które określają tę cenę dla danej ilości towaru, są pod względem swego charakteru różne w różnych przypadkach; lecz w każdym przypadku tym niższa jest cena, po jakiej towar znajduje nabywców, im większa jest na rynku ilość zaofiarowanego towaru”.

□ „Innymi słowy, cena popytu na poszczególną jednostkę towaru zmniejsza się wraz z każdym zwiększeniem zaofiarowanej ilości”.

□ „Jeżeli zatem w ciągu jednej jednostki czasu jest produkowana taka ilość towaru, i cena popytu jest większa, niż podaży, to sprzedawcy otrzymują więcej, niż kwotę wystarczającą do tego, aby im się opłacało dostarczyć na rynek towar w danej ilości; wówczas działa siła, wykazująca tendencję ku zwiększeniu ilości towaru, zaofiarowanego na sprzedaż”.

Szkoła anglo-amerykańska nurtu subiektywno-marginalnego (5)

□ „Gdy natomiast przeciwnie w ciągu jednostki czasu jest produkowana taka ilość towaru, i cena popytu jest mniejsza od ceny podaży, wówczas sprzedawcy otrzymują sumę mniejszą, niż ta, która by wystarczała, aby im się opłacało dostarczenie na rynek danego towaru w danej ilości; tak, i ci, którzy właśnie wahali się, czy produkować w dalszym ciągu, są zdecydowani nie produkować dalej; działa wówczas siła, wykazująca tendencje ku zmniejszeniu ilości zaofiarowanej na sprzedaż”.

□ „Gdy zaś cena popytu jest równa cenie podaży, wówczas nie powstaje tendencja, ani ku zwiększeniu, ani ku zmniejszeniu ilości produkcji; zachodzi wtedy równowaga”.

□ „Gdy pomiędzy popytem i podażą istnieje równowaga, wówczas ilość towaru, produkowana w jednostce czasu można nazwać ilością odpowiadającą równowadze, cenę zaś, po jakiej ta ilość jest sprzedawana, można nazwać ceną równowagi”.

Instytucjonalizm i neoinstytucjonalizm (1)

□ **Instytucjonalizm**, nurt poglądów ekonomicznych zaliczany do kierunku historycznego. Jego zwolennicy uważali, że sposób funkcjonowania każdej gospodarki wyznaczony jest przez pewne ramy instytucjonalne. W poglądach tego nurtu wskazane jest uwzględnienie ram instytucjonalnych (np. prawa własności, podział pracy, zasady podziału produktu społecznego wynikające z istnienia różnych klas społecznych). Ukształtował się w pierwszym trzydziestoleciu XX w. w Stanach Zjednoczonych.

□ **Jego współczesną kontynuacją jest neoinstytucjonalizm.** Różni się od instytucjonalizmu tradycyjnego tym, że uwzględnia ewolucję ram instytucjonalnych.

□ Zadanie ekonomii polega wg nich na opisie tych instytucji, ich struktur i zmian w czasie. Istotną rolę przypisywano metodom statystycznym, jako narzędziom badania realnych procesów gospodarczych i społecznych, dostrzegano tkwiące w nich sprzeczności i istotną rolę interwencjonizmu państwowego w funkcjonowaniu gospodarki i społeczeństwa.

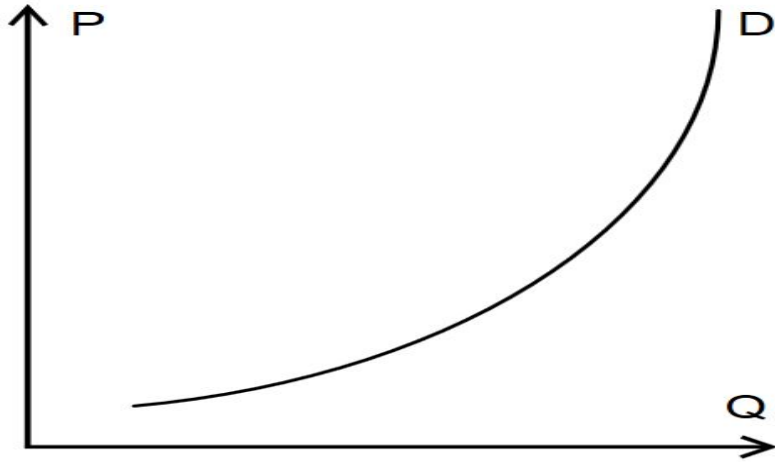
Veblen i jego następcy (1)

□ Instytucjonaliści optowali za interwencjonizmem, twierdząc, że jest on ważnym czynnikiem ułatwiającym kontrolę nad gospodarką. Przedstawicielami nurtu instytucjonalizmu i neoinstytucjonalizmu są Thorstein Veblen, (*Teoria klasy próżniaczej*), W. C. Mitchell, John Rogers Commons.

□ Efekt Veblena (**efekt demonstracji, efekt prestiżowy**), zwany także *paradoksem Veblena*, dotyczy dóbr luksusowych i najbogatszych grup społecznych, jest to wzrost wielkości popytu na dobra luksusowe mimo wzrostu cen tych dóbr.

□ Posiadanie takich dóbr jest środkiem dowartościowania się, dlatego popyt na nie jest tym większy, im mniej ludzi je posiada, i – paradoksalnie – rośnie wraz z ceną. Przyczyna tego zjawiska tkwi w chęci ukazania przez najzamożniejsze grupy społeczne swojego statusu materialnego za sprawą posiadanych dóbr luksusowych - ludzie kupują dobra materialne, by używać ich na pokaz. Przykładami tego rodzaju dóbr są rzadkie dzieła sztuki i markowe ubiory projektantów mody – konsumpcja na pokaz.

Efekt (paradoks) Veblena

P – cena towarów luksusowych
Q – liczba towarów luksusowych
D – krzywa efektu Veblena

- Najważniejsze dzieła Veblena to *Teoria klasy próżniaczej* i *Teoria działalności przedsiębiorczej*. Veblen silniej uwzględniał tezy psychologii społecznej, która dowodziła, że postawy człowieka nie zawsze są racjonalne, nie zawsze są oparte na rachunku strat i korzyści oraz maksymalizacji dobrobytu.
- Instytucje odgrywają bardzo ważną rolę w gospodarce, ale:
  1. Są zawsze produktem bliższej lub dalszej przeszłości;
  2. Przemiany instytucjonalne nie nadążają za zmianami.
- Klasa próżniacza to klasa biznesu, zaś instytucje użyteczne są związane ze światem przemysłu, realizującym proces wytwórczy pod hasłem „dobrej roboty”. Dwie klasy – próżniacza i pracująca.

Nowi instytucjonaliści - Wesley Clair Mitchell (1)

- ❑ **Wesley Clair Mitchell** (1874 -1948) - amerykański ekonomista, zwolennik tzw. instytucjonalizmu w ekonomii.
- ❑ Ekonomią zainteresował się podczas studiów na Uniwersytecie Chicago m.in dzięki wykładom Thorsteina Veblena
- ❑ Interesował się analizą cykli koniunkturalnych. Napisał fundamentalną pracę *Cykle gospodarcze: problem i jego postawienie* (1927). Przeanalizował obszerny materiał statystyczny, zbadał procesy amerykańskiej „gospodarki pieniężnej”, które mogły wyjaśnić przyczynę kryzysów i przebieg cyklu gospodarczego, który uważał, że **jest tworem** różnych instytucji, postępu technicznego i polityki monetarnej.
- ❑ Nie akceptował wielu poglądów Veblena, w przeciwieństwie do niego nie próbował budowy teoretycznego modelu rozwoju gospodarki przemysłowej. Zgadzał się z Veblenem w kwestiach metodologicznych, zwracając uwagę na zasadniczą rolę danych empirycznych (statystycznych).

Nowi instytucjonaliści - John Rogers Commons (2)

- John Rogers Commons (1862-1945) – amerykański ekonomista, twórca ekonomiki pracy, reformator społeczny.
- Wdrożył cały pakiet ustaw dotyczących regulowania kompensat robotnikom i ubezpieczenia od bezrobocia. Stał się pionierem w dziedzinie prawa pracy i stosunków w przemyśle.
- Wspecjalizował się w relacjach zachodzących między administracją publiczną a światem biznesu.
- Gromadził materiały dotyczące orzeczeń lokalnych sądów w sporach o naruszeniach prawa pracy.
- W latach 1910-1911 ukazało się 10 tomów dokumentów z historii gospodarczej USA, które zgromadził J.R. Commons.
- *Podstawy prawne kapitalizmu* jest podstawowym dziełem Commonsa, w której pokazał ogromną rolę prawa na życie gospodarcze. Udowodnił na podstawie tysięcy orzeczeń sądowych, że to działalność legislacyjna wprowadziła pojęcie „godziwość” i „godziwa płaca”. Nie zgadzał się z hasłem „Państwo – nocny stróż” najczęściej interesów tożsamych z interesem bogaczy.

Podsumowanie

■ Nurt subiektywno-marginalny w ekonomii dążył do rozwiązania bardzo ważnego modelu *podaż-cena-popyt*:

■ Szkoła austriacka (nurt psychologiczny Carl Menger) opracował teorię potrzeb i teorię dóbr wynalazł prawo *malejącej użyteczności krańcowej*;

■ Szkoła lozańska (nurt matematyczny A.A. Cournot i Leon Walras) opracował matematyczną metodę znalezienia stanu równowagi dla popytu i podaży w warunkach duopolu i konkurencji doskonałej;

■ Szkoła anglo-amerykańska (Alfred Marshall) wprowadziła pojęcie *ceteris paribus (inne takie samo)* i rozwiązała zagadnienie stanu równowagi ceny podażowej, ceny popytowej i liczby dóbr – **przy pewnym N mamy $p_{\text{podaż}} = p_{\text{popyt}}$**

■ Nurt instytucjonalny i neoinstytucjonalny w ekonomii (Thorstein Veblen, W. C. Mitchell, John Rogers Commons) badał wpływ ram instytucjonalnych i ich ewolucję na gospodarkę:

■ T. Veblen badał irracjonalne postawy ludzi (efekt Veblena);

25

■ W. C. Mitchell badał wpływ instytucji na cykl gospodarczy;